

Aproximació a la vida i obra de José Antonio Valls Subirats (1958-1983)

Hèctor Tarín Nieto

APROXIMACIÓ A LA VIDA I OBRA
DE JOSÉ ANTONIO VALLS SUBIRATS
(1958-1983)

APROXIMACIÓ A LA VIDA I OBRA
DE JOSÉ ANTONIO VALLS SUBIRATS
(1958-1983)

Hèctor Tarín Nieto

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Aquesta publicació no pot ser reproduïda, ni totalment ni parcialment, ni enregistrada en, o transmesa per, un sistema de recuperació d'informació, en cap forma ni per cap mitjà, sia fotomecànic, fotoquímic, electrònic, per fotocòpia o per qualsevol altre, sense el permís previ de l'editorial.

© Del text: Hèctor Tarín Nieto, 2022

© D'aquesta edició: Universitat de València, 2022
Publicacions de la Universitat de València

Coordinació editorial: Amparo Jesús-María

Correcció: Eva Calvo i Murillo

Maquetació: Celso Hernández de la Figuera

Disseny de coberta: Celso Hernández de la Figuera

Il·lustració de la coberta: José Antonio Valls Subirats el dia del seu relleu en la direcció de la banda de l'Asociación Musical «Ciudad de Benicarló» (1979).

ISBN: 978-84-1118-094-8

Dipòsit legal: V-3776-2022

Impressió: Innovación y cualificación S. L. (Podiprint)

A Ita

ÍNDIX

PARAULES PRELIMINARS	11
INTRODUCCIÓ	17
I. APUNTS BIOGRÀFICS	23
1. Músic de la Banda Municipal de Música d'Alcanar.....	25
2. Alumne del Conservatori Superior de Música i Art Dramàtic de València	30
3. Estudis al Real Conservatorio Superior de Música de Madrid.....	37
4. Catedràtic interí del Conservatori Superior de Música i Art Dramàtic de València.....	39
5. Activitat concertística	44
6. Director, músic i professor de l'Associació Musical Ciutat de Benicarló	51
7. Director d'altres agrupacions	60
8. Setembre de 1983.....	62
II. PRODUCCIÓ.....	65
1. <i>Ave Maria</i>	66
2. <i>Quinteto de metal «Fantasía»</i> (1982).....	69
3. <i>Fantasía para clarinete y órgano</i> (1983)	72
3.1 Influències musicals externes	93
4. <i>Tres preludios de Broodway</i> (1983)	97
4.1 <i>Allegretto</i>	104
4.2 <i>Andante con swing</i>	105
4.3 <i>Allegro marcato</i>	109
4.4 Anàlisi global de l'obra.....	111

5. <i>Concierto para piano y orquesta</i> (1983)	111
5.1 <i>Allegro moderato</i>	116
5.2 <i>Andante con espressione</i>	116
5.3 <i>Rápido con fuerza y ritmo</i>	117
5.4 Anàlisi global de l'obra.....	119
6. Quartet de corda sense títol (1983).....	120
III. TRANSCRIPCIONS REALITZADES PER JOSÉ ANTONIO VALLS SUBIRATS..	125
1. <i>Santa Missa del Llaurador</i> (c. 1981)	125
2. <i>Falles de Benicarló</i> (c. 1982)	131
3. <i>Concierto para piano y orquesta</i> (1983).....	136
IV. HOMENATGES.....	137
V. TRANSCENDÈNCIA	155
VI. CONCLUSIONS	159
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	163
ÍNDIX ONOMÀSTIC.....	167

PARAULES PRELIMINARS

PARAULES DEL PROF. DR. VICENT ROS*

Tractar d'analitzar i jutjar una trajectòria humana i artística breu, però, alhora, molt densa, com ho va ser la de José Antonio Valls Subirats, ara i ací, després de gairebé quaranta anys d'absència del protagonista principal, és una tasca delicada. Cal conjugar i contrastar una sèrie de fonts de ben diferents característiques: unes provenen de la fredor hieràtica dels arxius i sempre se'ns mostren escarides i eixutes, incontestables; mentre que d'altres, encara molt vives, aporten la frescor de la memòria d'una sèrie de vivències, riques en afectes i detalls, que tan espontàniament ofereixen algunes de les persones que van formar el llarg estol de familiars, amics i companys, i que ajuden a matisar molts aspectes i valors d'aquella trajectòria, així com el llegat humà i artístic que ens ha arribat.

Ben poques dècades han estat suficients perquè aquella significativa aportació que va conformar la figura del nostre protagonista haja estat digna de ser estudiada i objecte d'anàlisi intel·lectual, científica i artística.

Però l'exposició dels valors que representa la figura de José Antonio Valls Subirats no podia quedar solament entre les doctes prestatgeries universitàries, sinó que havia d'estar a l'abast d'un públic més ampli, de tanta gent que el va conèixer i va tenir la sort de tractar-lo i de rebre el seu saber a través dels dots pedagògics que tenia i la bonhomia d'un caràcter sempre obert, expansiu i alegre. És per això que calia una publicació d'aquestes característiques, breu i senzilla, però també objectiva i real, alhora que densa i sòlida, amb la presentació de les seves composicions, algunes de les quals es mouen, de forma audaç, entre estils i llenguatges musicals capdavanters, fruit tant d'un esperit inquiet i receptiu com de la saviesa i professionalitat que atresorava.

* Catedràtic emèrit d'Orgue i Clavecí del Conservatori Superior de Música de València.

De tot això, en parla Hèctor Tarín Nieto prou a la seva tesi, però també aquí, on ha tractat d'acostar-se més als aspectes emotius i vivencials, aplegant informació de molta gent, escorcollant, amb tenacitat, entre els records i les memòries de professors que el van tenir a les seves aules, sense oblidar els qui van ostentar durant algun temps la direcció del Conservatori Superior de Música de València, com Vicent Ros (Orgue), Eduardo Montesinos (Solfeig) o Julia Oliver (Pedagogia Musical), tots els quals han fet una valoració molt positiva del nostre protagonista.

José Antonio Valls Subirats rep el Premi d'Honor Fi de Grau Superior d'Orgue pel Conservatori Superior de Música de València, lliurat per Vicent Ros. (Arxiu de Vicent Ros)

L'exemple de la trajectòria humana i artística de Valls Subirats resulta modèlic per a les noves generacions i constitueix un conjunt d'imatges molt positives de les moltes coses que, amb talent, es poden fer en tan poc temps.

Cal donar les gràcies a totes les institucions i persones que han fet possible aquest treball, molt particularment, a Hèctor Tarín Nieto, i sobretot a José Antonio Valls Subirats que, abans des d'ací i ara des d'allà, continua essent un bon exemple a imitar.

PARAULES DE JOAN CAÑAGUERAL*

La contribució de tot artista, sigui músic, literat, cineasta, dramaturg, etc., més racionalment o menys, és fruit d'una pugna contra l'oblit, contra el temps. Historiadors de música, directors i intèrprets doten a uns compositors d'una qualitat especial que els permet entrar en el cànon. Aquests formen part tant dels corpus teòrics que expliquen l'evolució d'un art com del repertori d'un concert simfònic. En definitiva, i més enllà que agradi o no la formació del cànon, hi ha els artistes que hi són recordats.

De quina qualitat són les primerenques mostres del talent de José Antonio Valls Subirats, qui va morir amb 24 anys, el 1983, per justificar aquest llibre d'Hèctor Tarín Nieto? La resposta: d'un talent excepcional digne d'aquesta obra. I es justifica per la necessitat d'un estudi profund d'unes obres breus, algunes fruit dels exercicis del Conservatori Superior de Música de València, a les quals Valls Subirats va dotar d'una dimensió que ultrapassa el mer treball acadèmic. Són obres tocades pel seu geni.

Després de la lectura d'aquest volum, els lectors no el tancarem i ens n'oblidarem; el llibre té un efecte, si volem dir, gratament secundari: ens fa esdevenir còmplices. Ingressem de ple dret a un grup, al qual Hèctor Tarín Nieto ens ha traslladat una missió: que no s'esvaeixi la figura de José Antonio Valls Subirats. Que el recordem pel que va ser, per les obres que va escriure, per la seva capacitat de treball i talent (una combinació que garanteix l'èxit).

Ens podem lamentar del que hauria pogut esdevenir Valls Subirats? És perfectament lògic pensar que formaria part dels compositors de renom europeus, que la capacitat de reactivar la direcció de banda l'hauria portat als grans conservatoris. Però el millor homenatge a José Antonio Valls Subirats és recordar-lo pels seus fets, que recuperem les seves obres i les interpretem.

Vivim temps estranys –probablement cada generació ha viscut les seves contrarietats–, es considera la joventut com a principal valor; però a la joventut, quan s'incorpora al món artístic i al laboral (o els qui tenen la sort que els dos àmbits hi conflueixin en un de sol) se li imposen postgraus, màsters, cursets d'especialització, etc. Una societat desorientada només pot donar senyals contradictoris (a banda dels interessos de filtre tant invisibles com presents, com el jou sobre els bous).

Prenem l'exemple de Valls Subirats, la seva força imparable; el goig per convertir un exercici de classe en una obra per ser interpretada en una gran sala. La inquietud

* President de la Federació Catalana de Societats Musicals.

que va portar-lo a donar nova vida a l'Associació Musical de Benicarló, de la qual va ser-ne director mentre estudiava al Conservatori de Música de València. La vida de Valls Subirats ens proposa que sentim, en la mesura de les nostres forces, del nostre talent i de la nostra sensibilitat, la música sense prejudicis. Que la gent jove que es dediqui a la música obri aquest llibre i es deixi inspirar per una figura que es va llençar a compondre, a gaudir de la música, a fer de la seva vida una gran aventura que sempre mereixerà ser recordada; i les seves composicions, interpretades.

La figura de José Antonio Valls Subirats ajuda, també, a entendre la importància de les bandes de música i les seves escoles vinculades. Als 12 anys, la seva mare el va apuntar a la Banda Municipal d'Alcanar, quan encara el xiquet no sabia si li agradaria la música o no, però ràpidament hi va destacar. La resta forma part d'aquest llibre. Sapiguem valorar la rellevància d'aquestes entitats que tant han ajudat a trobar vocacions.

És confortable pensar que el seu poble natal no l'ha oblidat i la propera remodelació de l'Auditori mantindrà el seu nom. Precisament, ha estat passejant prop de les obres del futur Auditori José Antonio Valls Subirats que un matí de febrer –la seu de la Federació Catalana de Societats Musicals té la seu a Alcanar– m'he trobat amb el clarinetista de la Banda Municipal d'Alcanar Ricard Reverter, qui va ser company, a la tendra edat de 12 anys, d'en Valls Subirats fins que aquest va deixar la banda per anar al conservatori. Aclaparat per aquestes línies que havia d'escriure, he confessat la responsabilitat que em suposaven, en Ricard ràpidament m'ha fet somriure en recuperar una bonica anècdota d'en José Antonio. Quan era temps de bous a la plaça, la banda amenitzava l'espectacle amb pasdobles i música festera. Però els bous a la plaça poden ser jornades molt llargues, per tant, els músics tenien petits descansos..., que en José Antonio aprofitava per ensenyar cànons musicals a la resta de músics i practicar-los: «Amb un somriure, aconseguia que, durant el descans, al cobert dels músics de la plaça, estiguéssim tots assajant cànons».

José Antonio Valls Subirats va ser un apassionat de la música; va arribar o no a ser un virtuós? Si no ho va arribar a ser, amb quants anys més ho hauria estat? Tant se val. Va fer tot el que un músic hauria de proposar-se: gaudir i saber-ho fer amb la màxima exigència, i compartir el seu goig amb els altres.

Mestre, no l'oblidarem, tenim aquesta missió.

PARAULES DE CARLOS SÁNCHEZ REDORAT*

Aproximació a la vida i obra de José Antonio Valls Subirats (1958-1983) és més que una investigació i una anàlisi històrica. És una reivindicació i un reconeixement merescut a la figura de José Antonio Valls des d'una perspectiva musical i professional, però sobretot personal.

Fa uns anys, un jove contactava amb la Societat Musical Ciutat de Benicarló. Encoratjat pel seu pare, antic amic i company d'estudis del mestre Valls al Conservatori de València, afrontava la investigació amb certa timidesa, però amb fortes conviccions. S'interessava per tot allò que tingués relació amb la breu etapa fructífera de Valls Subirats com a músic i com a director titular de la banda de Benicarló, de l'Escola de Música i de l'entitat en general, així com de l'àmbit cultural del moment.

D'esquerra a dreta: Carlos Sánchez Redorat (president de l'Associació Musical Ciutat de Benicarló), Elena Rambla (musa de la música), Josefina Subirats (mare de José Antonio Valls Subirats) i el pianista José M.ª Rico al Palau de Congressos de Peníscola amb motiu de la interpretació del *Concierto para piano y orquesta*. (Arxiu de Carlos Sánchez Redorat, foto de José Doménech, Pepe Pintat)

Els arxius de l'entitat s'obrien de nou davant aquesta oportunitat per extreure'n obres, imatges i oferir tota la documentació necessària per a col·laborar al màxim en l'elaboració d'una tesi que, amb el pas del temps i atesa la seua evolució, tots

* Músic i membre de l'Associació Musical Ciutat de Benicarló i directiu de la Federació de Societats Musicals de la Comunitat Valenciana.

estàvem ben segurs que es convertiria en quelcom més que un document rigorós i exhaustiu quant als aspectes purament musicals, fruit de l'estudi concís de cadascuna de les obres que Valls Subirats va compondre al llarg de la seua curta però brillant carrera com a compositor. Érem conscients, cada vegada més, que no seria un simple recorregut per una fulgurant trajectòria professional amb l'exposició dels projectes novadors i exitosos que va desenvolupar com a director i professor. Sobretot, estàvem convençuts que s'obria un ventall ampli i sincer d'aqueixa part més íntima i personal que ens proporcionaria una visió que vertaderament complementaria, potenciaria i engrandiria la figura de Valls Subirats.

La magnitud d'aquest projecte i la gran quantitat d'agents que hi han intervingut de forma activa, tant pel que fa a la participació i implicació d'una part important de l'associacionisme de la nostra ciutat com de nombrosos particulars que han donat el seu testimoni per a perfilar, amb detall, la informació que s'inclou, són mostra de l'estima i l'afecte que es tenia al mestre Valls i que, encara avui, gràcies al seu carisma, perdura en tots aquells que el van tenir al seu voltant.

Amb una mirada de gratitud a l'autor, Hèctor Tarín Nieto, per la dedicació i el lliurament a un treball d'investigació engrescador que ens ha fet recordar, conjuntament, temps bonics, ens posem davant d'*Aproximació a la vida i obra de José Antonio Valls Subirats (1958-1983)* perquè és un llibre que reflecteix fidelment i de forma ben documentada una de les etapes més recents de la nostra història centenària com a banda, uns anys en què vam créixer com a entitat i vam evolucionar exponencialment en tots els àmbits gràcies als seus plantejaments i sobretot per assentar les bases que ens van ajudar a ser l'entitat que som avui.

El corpus creatiu de José Antonio Valls Subirats (1958-1983), músic d'Alcanar que va morir prematurament abans de poder desenvolupar la seua prometedora trajectòria com a compositor, director, intèrpret i docent, no s'ha estudiat fins ara amb la profunditat que es mereix. En aquest llibre, a mode d'homenatge, es ressalta la seua figura, no només com a persona, sinó també com a acadèmic i professional que va deixar una petjada important en totes aquelles persones que van tenir la fortuna de conèixer-lo. Així mateix, s'hi estudia la seua producció per tal de determinar les característiques que el defineixen com a compositor, els seus recursos creatius i els seus lligams amb músiques foranes, com ara el jazz.

Hèctor Tarín Nieto (Manises, 1993) és doctor en Història de l'Art per la Universitat de València i màster en Ensenyaments Artístics d'Interpretació Musical i Investigació Performativa pel Conservatori Superior de Música Joaquín Rodrigo de València. D'aquestes entitats ha obtingut, respectivament, el Premi Mavi Dolç i Gastaldo a l'ús del valencià i la qualitat lingüística per la seua tesi doctoral –a partir de la qual ha elaborat aquest treball– i el Premi Extraordinari Fi de Títol en l'especialitat d'Interpretació, itinerari Piano. Va ser alumne de Bartomeu Jaume, qui li va transmetre l'interès per la música contemporània, en general, i valenciana, en particular, i completà la seua formació organística amb Vicent Ros. És concertista de piano i orgue, i ha acompanyat, entre altres, el Conjunt Instrumental del Conservatori Superior de Música de València.

CONSELL COMARCAL
DEL MONTSIÀ

Ajuntament d'Alcanar

Ajuntament
de Benicarló

UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA
PUBLICACIONS
PUV